

Dönem : 3
Toplantı : 1

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 225

**6 . 6 . 1927 tarih ve 1076 sayılı yedek subaylar ve yedek askerî memurlar Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı geçici maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve Kastamonu Milletvekili Hasan Tosyalı'nın, 1076 sayılı Yedek Subay Kanununda muvazzaf yedek subaylık hizmetinin iki yıldan bir buçuk yıla indirilmesine dair kanun teklifi ve Anayasa Komisyonu mütalâası ile Millî Savunma Komisyonu raporu
(1/303, 2/160)**

6 . 6 . 1927 tarih ve 1076 sayılı Yedek Subaylar ve Yedek Askerî memurlar Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı geçici maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı (1/303)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71 - 1016/2752

14 . 4 . 1970

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 14 . 4 . 1970 tarihinde kararlaştırılan «6 . 6 . 1927 tarih ve 1076 sayılı Yedek Subaylar ve Yedek Askerî memurlar Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı geçici maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı» ile gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Başbakan
Süleyman Demirel

GEREKÇE

Silâhlı Kuvvetlerin yedek subay ihtiyacı tesbit edilen kadrolara göredir. Yedek subaylık hakkını kazananların ihtiyaçtan fazla olması yedek subay kaynağı bakımından da bâzı objektif ölçülerin getirilmesini gerektirmektedir. Bu sebeple 1111 sayılı Kanunda yapılan değişiklikle getirilmek istenen kur'a usulü 1076 sayılı Kanunun uygulanması yönündende zaruri görülmüş ve hazırlanmış bulunan bu kanun tasarısı ile yedek subay kaynağı Silâhlı Kuvvetlerin ihtiyacına göre tanımlanmıştır.

Tasarının 1 nci maddesi ile değiştirilen 1076 sayılı Kanunun 3 ncü maddesine getirilen hükümlerle Silâhlı Kuvvetlerin ihtiyacı kadar yedek subay adayının çekilecek kur'a ile tesbit edilmesi öngörülmüştür.

Kur'a neticesi askerlik hizmetine tabi tutulmayanların yurt savunmasına katkıda bulunması ve savaşta kullanılmalarının ayrı kanunla düzenleneceği belirtilmek suretiyle 1111 sayılı Kanunun tadili tasarısı ile paralellik temin edilmiş ve maddede yapılan diğer bir değişiklikle yedek subaylık

hizmet süresi onsekiz ay olarak tesbit edilmiştir. Ancak, olağanüstü hallerde Bakanlar Kurulu Kararı ile bu sürenin lüzumu kadar uzatılabileceği belirtilmiştir.

8 neî maddede yapılan değişiklikle, mevcut 8 neî maddenin tatbik kabiliyetini bugün için kaybetmiş olan hükümleri gözden geçirilmiş ve yedek subay adayı seçilenlerin engel halleri sarîh olarak belirtilmiştir.

Bu maddeye göre Türk Silâhlı Kuvvetlerinde subaylıktan çıkarmayı gerektiren bir suçtan mahkûm olanlar, kamu hizmetinden müebbeten yasaklı olanlar, hileli müflis olduğu ilân edilenler ve gayriahlâki vasıfları ve disiplinsizlikleri sebebiyle yedek subaylığa yaramıyacakları yedek subay yetiştirme yerlerindeki disiplin kurullarınca tesbit edilenler askerlik hizmetlerinin durumlarına göre er veya çavuş olarak tamamlıyacaklardır.

Bu maddeye paralel olarak değiştirilen 1076 sayılı Kanununun 23 neî maddesi ihtiyata ayrılmış yedek subayların durumunu tanzim eden bir madde olduğundan bu maddede 8 neî maddenin getirdiği ölçülere göre yeniden düzenlenmiştir.

Geçici 1 neî maddede bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten evvel yedek subay adayı olarak seçilenlerle halen yedek subay adayı veya yedek subay olarak muvazzaflık hizmetini yapmakta olanlardan askerliğe elverişli olmadıklarının iddia edenlerin askerliğe elverişli olup olmadıklarının tesbiti için yeniden muayeneye tabi tutulma imkânı tanınmıştır.

Gerçekten 1111 sayılı Kanunun askerlik hizmeti ile ilgili temel hükümleri yedek subaylar hakkında da uygulanmaktadır. 1111 sayılı Askerlik Kanununun 28 neî maddesinin değiştirilmesi için hazırlanan kanun tasarısında yükümlüler askerliğe elverişli olanlar ve olmıyanlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yine 1111 sayılı Kanunun değişikliği için hazırlanmış bulunan kanun tasarısındaki geçici maddelerle sakata ve arızalı sağlama ayrılmış bulunanların durumları hakkında hükümler getirilmiştir. Bu hükümlere paralel olarak geçici 1 neî madde tanzim edilmiştir.

Geçici 2 neî madde ile kur'a neticesi askerlik hizmetine tabi tutulmıyanlar tasarıda belirtilen kanun yürürlüğe girinceye kadar resmî ve özel her türlü iş staj, ihtisas ve doktora yapma durumunda olacaklarından kendilerine bu imkânı tanımak için bu madde getirilmiştir.

Geçici 3 neî madde ile bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten önce silâh altına alınmış yedek subaylar ile 97 sayılı Kanun gereğince öğretmenlik yapan yükümlülerin terhis durumları düzenlenmiştir.

Geçici 4 neî madde ile 97 sayılı Kanunun geçici 2 neî maddesi şümulüne giren ve henüz askerlik şubelerinden sevk edilmemiş bulunan yükümlülerin durumları düzenlenmiştir. Miktarları çok az olan bu yükümlüler kur'a dışı kalmış kabul edileceklerdir. Ancak, diğer kur'a dışı kalanlar ile birlikte bunların da yurt savunmasına katkıda bulunması ve savaşta kullanılmalarının düzenlenecek kanunla tanzim edileceği belirtilmiştir.

Geçici 5 neî madde ile bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten evvel yoklama kaçağı ve bakaya olanların kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dört ay içinde askerlik şubelerine müracaat etmeleri şartıyla kur'a usulüne tabi tutulacakları belirtilmiş ve bu suretle 1111 sayılı Kanunun değişikliği hakkındaki kanun tasarısına paralel hükümler getirilmiştir.

Kanun tasarısının 2 neî maddesinin ilga edilen hükümleri göstermektedir. Tasarının 3 neî ve 4 neî maddeleri yürürlük ve yürütme ile ilgilidir.

Kastamonu Milletvekili Hasan Tosyalı'nın 1076 sayılı Yedek Subay Kanununda muvazzaf yedek subaylık hizmetinin iki yıldan bir buçuk yıla indirilmesine dair kanun teklifi (2/160)

Güven Partisi
T. B. M. M. Grubu
Başkanlığı
Sayı : 16
Ek : 6

1 . 12 . 1969

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

1076 sayılı Yedek Subay Kanununda muvazzaf yedek subaylık hizmetinin iki yıldan bir buçuk yıla indirilmesine dair kanun teklifim ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Kanunlaşması için gereğinin yapılmasını arz ederim.

Kastamonu Milletvekili
H. Tosyalı

Kastamonu Milletvekili Hasan Tosyalı tarafından hazırlanan 1111 sayılı Askerlik Kanununda muvazzaf askerlik hizmetinin iki yıldan birbuçuk yıla,

1076 sayılı Kanunla da yedek subaylık hizmet müddetinin iki yıldan birbuçuk yıla indirilmesine dair kanun tekliflerinin müşterek gerekçesi

Bu kanunla askerlik ve yedek subaylık hizmetinin iki yıldan birbuçuk yıla indirilmesiyle aşağıdaki faydalar sağlanmış olacaktır :

1. — Tüketici durumdaki Türkiye asker mevcudu takriben dörte bir azaltılmış, buna mukabil yiyecek, giyecek, erat maası, iskân, ısıtma, aydınlatma, talim terbiye ve sair gibi millî savunma giderlerinden yılda takriben bir milyar lira tasarruf edilmiş olacaktır.

2. — Askerlik hizmetinin azaltılması sayesinde tasarruf edilecek tüketici durumdaki insan gücü, para ve diğer inkânlar; millî kalkınma sahasında üretici ve yapıcı duruma geçirilerek iktisadi, ticari, zirai, kültürel ve sosyal kalkınmamıza daha fazla genişleme imkânı, gücü ve hızı sağlanmış olacaktır.

3. — Askerlik hizmeti süresinin azaltılması ile; daha fazla hızlanma, genişleme ve kalkınma imkânı bulacak olan millî ekonomimiz ve millî harb sanayiimizin desteğine kavuşacak olan silâhlı kuvvetlerimizin dış yardıma muhtaçlığı ve bağılılığı azalacaktır.

Böylece Silâhlı Kuvvetlerimiz özlemini çektiği destek ve kuvvetini kendi millî ekonomisinden alan daha kuvvetli ve müstakil bir millî savunma gücü haline getirilmiş olacaktır.

4. — Askerlik hizmet müddetinin azaltılması sayesinde; uzun olan askerlik müddeti sebebiyle mevcut ve müşkül olan tahsile devam durumu, iş verme ve iş alma durumu, meslek edinme durumu, evlenme ve yuva kurma durumu, ailesini geçindirme durumu, millî ekonomide üretici değil tüketici olma durumu gibi mahzurlu durumlar bertaraf edilmiş olacaktır.

5. — Askerlik müddetinin iki yıldan birbuçuk yıla indirilmesi sayesinde; nüfus artışı ile müteneşibolarak iskân, iaşe, teçhiz ve eğitim imkânı vermeyecek şekilde yılda takriben % 20 oranında artan asker mevcudumuz; imkânlarımızla müteneşip muayyen bir seviyede tutulmuş olacaktır.

Böylece Silâhlı Kuvvetlerimizin temel desteği olan iktisadi, sanayi, zirai, millî eğitim, nüfus ve insan gücü kalkınmamızı içine alan millî kalkınmamızı ve millî gelirimizi arttırabilmemize imkân sağlanmış olacaktır.

6. — Silâhlı Kuvvetlerimizin organizasyonu ve harb gücü; adedi çoğunluğa göre değil, yeter miktarda insan gücü, gaye, moral, eğitim ve harb silâh ve vasıtalarını içine alan niteliğine göre organize ve hesabedilmelidir. Normalin üstünde adedi çokluk Silâhlı Kuvvetlerimizin niteliğini azaltan başlıca faktördür.

Askerlik hizmetini ve dolayısıyla asker miktarını azaltmakla Silâhlı Kuvvetlerimizin harb gücü ve niteliği artırılmış olacaktır.

7. — Silâhlı Kuvvetlerin harb gücünü artırmak için; normalin üstünde asker mevcudunu artırmak yerine; Silâhlı Kuvvetlerin moral ve sosyal bünyesine tesir eden Millî Savunma bütçesinden kişi başına düşen yıllık ödenegin artırılması lâzımdır.

Komşu ve NATO devletlerinde kişi başına düşen yıllık ödenek Türk Silâhlı Kuvvetlerindeki nin 2 - 10 mislidir.

8. — Millî Savunma gücü ve bütçesinin doğru kullanılması için bu bütçenin büyük kısmının iskân, giyim, yiyim, tefriş ve maaş gibi cari harcamalar yerine harb silâh ve vasıtalarının araştırma ve istihsaline, harekât ve eğitim yatırımlarına harcanması lâzımdır.

Bu da askerlik müddetinin ve asker mevcudunun azaltılması ile mümkün olur.

9. — Millî Savunma bütçesinden cari masraflara ve Millî Savunma yatırımlarına ayrılan kısımların diğer modern silâhlı kuvvetleri haiz devletlerle mukayesemiz :

Devletler	M. S. Bütçesinden cari masraflara ayrılan	Eğitim, harekât ve harb sanayii gibi harb gücü kazanma yatırımları
Birleşik Amerika	% 33	% 67
Batı Almanya	% 18	% 82
Fransa	% 35	% 65
Rusya	% 33	% 67
Türkiye	% 90	% 10

Görülüyor ki, Türkiye Millî Savunma bütçesinin çoğu; silâhlı kuvvetlerin esas harb gücünü yükselten eğitim, harekât ve harb sanayii yatırımları değil; aleyhimize olarak askerlik müddetinin ve dolayısıyla asker mevcudunun çokluğundan dolayı yiyim, giyim, iskân, tefriş ve maaş gibi cari masraflara ayrılmış bulunmaktadır.

Silâhlı Kuvvetlerimizin harb gücü aleyhine olan bu büyük mahzur askerlik müddeti ve asker mevcudunun azaltılmasıyla önlenebilir.

10. — Askerlik müddeti çok uzun olunca asker mevcudu çok olur. Asker mevcudu çok olunca da yüksek rütbeli subay, general ve âmiral mevcudu çok olur. Böyle olunca da lüzumsuz kadrolar ihdas etmek mecburiyeti hâsıl olur. Cari masraflar çoğalır. Cari masraflar çoğalınca harb gücü ve yatırımları azalır. Bu mahzuru önlemek için askerlik müddeti indirilmelidir.

11. — Tünkiyenin durumunun; müttefiki olduğu NATO devletleriyle muhtelif kıyaslamalar :

a) Türkiye'nin nüfus miktarına göre asker mevcudu NATO devletlerinin 3 - 10 misli fazladır. Yani Türkiye'de her 55 kişiye bir asker düşerken NATO devletlerinde her 150 - 500 kişiye bir asker isabet etmektedir.

b) Türkiye NATO devletleri arasında kişi başına millî gelir bakımından 2 - 12 misli daha fakir olduğu halde mevcut asker sayısı onların 3 - 10 misli fazladır.

c) Türkiye'nin Millî Savunma bütçesi, millî gelirinin takriben % 5 i dir. Halbuki millî gelirin Türkiye'den 2 - 12 misli daha fazla olanların millî savunma bütçesi millî gelirlerinin % 1,4 - % 1,6 sı kadardır. (Birleşik Amerika'nınki % 10).

d) Türkiye NATO'ya girdiğinden beri (1952) Millî Savunma bütçesi 725 milyon liradan 1967 de 5,4 milyar liraya çıkarak 7 misli arttığı halde, zenginliği ve millî geliri Türkiye'den 2 - 12 defa

daha fazla olan NATO müttefiklerinin millî savunma bütçesi aynı müddet zarfında, sadece, 1 - 3 misli artmıştır. Bunun sebepleri :

1. Türkiye'de askerlik müddetinin uzun olması sebebiyle asker mevcudunun devamlı artmış olması,

2. NATO mütefiklerimiz her geçen yıl asker mevcudunu ve dolayısıyla cari masraflarını, harb gücü yatırımı lehine azaltırken, Türkiye hem asker mevcudunu ve hem de harb gücü yatırımları aleyhine olarak cari masraflarını çoğaltmıştır.

3. Türkiye'nin NATO mütefikleri içindeki çok önemli stratejik durumunun karşılığını alamayışından ötürü Millî Savunma giderlerini azaltıcı mahiyette kâfi miktar dış yardım alamayı.

1. Devletler; taarruzi ve tedafüi millî savunmalarını muvaffak kılabilmeleri için başlıca şu fedakârlıklarda bulunmaları lâzımdır :

- a) Sivil ve asker olmak üzere can fedakârlığı,
- b) Para fedakârlığı,
- c) Malzeme fedakârlığı,
- d) Ülke ve millî ekonomi tehlikesi.

Türkiye, muhtemel hasmımız Sovyet Rusya ve peykleriyle hava, kara ve deniz olmak üzere 2 500 Km. lik müşterek hududa ve harb harekât sahasına sahibolduğundan, harb harekât sahnesi olması sebebiyle, diğer NATO devletlerinin yalnız para, malzeme ve asker fedakârlıklarına mukabil, Türkiye sivil ve asker fedakârlığı para ve malzeme fedakârlığına -ilâveten sivil can feda kârlığına, ülke ve millî ekonomi fedakârlığına da mâruzdur.

Böyle olmasına rağmen zengin NATO müttefiklerimiz bu hususu dikkat nazarına alarak Türkiye'ye ekonomik ve askerî yardımı artırmaları lâzımgelirken bilâkis her sene bu yardımlar azaltılmaktadır.

Aynı devletler bizden çok zengin olmalarına rağmen, asker mevcutlarını da her sene biraz daha azaltmaktadırlar. Buna mukabil Türkiye kalkınmaya muhtaç en fakir NATO devleti olduğu halde asker mevcudu ve bununla birlikte millî savunma masrafları her sene biraz daha artmaktadır.

Misal olarak NATO'ya girdiği 1952 den 1969 a kadar Millî Savunma masrafımız her sene artan bir tempo ile 725 milyondan 5,4 milyara çıkmak suretiyle 7 misli artmıştır.

Bu sebeple Türkiye için de doğru hal tarzı; asker mevcudu ve Millî Savunma cari masraflarının azaltılmasıdır.

13. — O halde ne yapmalı :

Türkiye de; diğer NATO devletleri gibi millî savunmalarının harb gücünü; hasımları Sovyet Rusya ve NATO müttefiklerinin atomik ve klâsik taarruzi ve savunma stratejisi (concept) ne göre; daha ziyade eğitim ve harekât kabiliyeti, harb, silâh, vasita ve teçhizatı yeter ve modern olan başta Hava Kuvvetleri olmak üzere, Deniz Kuvvetleri ve Kara Kuvvetlerinin zırhlı birlik, karadan, havadan ve denizden taşınabilir görev kuvvetlerine yani niteliğine önem vermelidir.

Savunma gücü olarak aldatıcı ve tüketici aşırı masraflı, iktisadi, sanayi, zirai, millî eğitim, sosyal ve insan gücü kalkınmasına engel olan silâhlı kuvvetlerin adedî çokluğuna kıymet ve önem vermekten vazgeçmelidir.

14. — Yukarda arz ve izah ettiğim sebeplerle 1111 sayılı Kanunda değişiklik yaparak askerlik müddetini iki yıldan birbuçuk yıla indirmekle beraber; her yıl celbedilen asker mevcudumuzun % 1 - 2 sini teşkil eden yedek subay olma vasfındaki yüksek tahsil yapan gençlerimizin askerlik müddetini de; 1076 sayılı Yedek subay Kanununda değişiklik yaparak iki yıldan birbuçuk yıla indirmek ve böylece bilgili ve teknik insan gücü kaynağımızı millî kalkınmamıza arz etmek zarureti vardır.

Netice : Millî Savunmamıza ve millî ekonomimize yeni güc kazandırmak maksadiyle teklif ettiğim askerlik ve yedek subaylık müddetlerinin iki seneden birbuçuk yıla indirilmesine dair kanun teklifimin kabul buyurulması lâzımdır.

Gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

KASTAMONU MİLLETVEKİLİ HASAN TOSYALININ TEKLİFİ

1076 sayılı Yedek Subay Kanununda muvazzaf yedek subaylık hizmetinin iki yıldan birbuçuk yıla indirilmesine dair kanun teklifi

MADDE 1. — 1076 sayılı Yedek Subay Kanununun 2 . 7 . 1962 tarih ve 56 sayılı Kanunla değiştirilen 3 ncu maddesinin 3 ncu fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«Madde 3. — Yedek subay yetiştirileceklerin hizmet süreleri birbuçuk yıldır. Bu müddetin altı ayı yedek subay adayı olarak, yedek subay okul veya talimgâhlarında, on iki ayı da subay olarak sınıfları birlik veya müesseselerinde eğitim hizmetinde geçer.

Okul ve talimgâhlarda geçen 6 aylık tahsil süresi, gerektiğinde Millî Savunma Bakanlığına lüzumu kadar uzatılabilir ve ihtiyaç halinde tabib, cezaî ve dış tabipleri için üç aya kadar indirilebilir.

Bu uzatma ve kısaltmadan dolayı birbuçuk senelik hizmet süresi değişmez.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Millî Savunma Komisyonu tezkeresi

Millet Meclisi

Millî Savunma Komisyonu

Esas No. : 1/304, 1/303,

2/154, 160, 161,353

21 . 5 . 1970

Millet Meclisi Anayasa Komisyonu Sayın Başkanlığına

Millî Savunma Bakanlığına hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 14 . 4 . 1970 tarihinde kararlaştırılan «21 . 6 . 1927 tarih ve 1111 sayılı Askerlik Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı geçici maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı» ile «6 . 6 . 1927 tarih ve 1976 sayılı Yedek Subaylar ve Yedek Askerî Memurlar Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı geçici maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısının» Komisyonumuzdaki müzakeresi sırasında :

1/303 esas numaralı tasarının 1 nci maddesi ile, aşağıda yazılı olduğu şekilde, değiştirilmek istenen 1111 sayılı Kanunun 10 ncu maddesinin (a) fıkrası ;

«Her celp yılından evvel, o yıl silâh altında bulundurulacak er ve erbaş miktarı, Genel Kurmay Başkanının teklifi üzerine Millî Savunma Bakanlığına tesbit edilir.

O yıl askere alınacaklar, Millî Savunma Bakanlığına tesbit edilen miktardan fazla geldiği takdirde, Silâhlı Kuvvetlerde ihtiyaç duyulan miktar kadar yükümlü, kur'a çekilmek suretiyle asker edilir. Kur'a usulü, asker edileceklerin tesbiti ile bunların sınırlandırılması yönetmelikle düzenlenir.

Askerlik hizmetini yapmaya istekli olanlarla, 1111 sayılı Askerlik Kanununun 84, 85 ve 86 nci maddelerine tabi olanlar, kur'a usulüne tabi tutulmaksızın asker edilirler.»

Hükmündeki kur'a usulü,

1/304 esas numaralı tasarının 1 nci maddesiyle, aşağıda yazılı olduğu şekilde, değiştirilmek istenen 1076 sayılı Kanunun 3 ncu maddesinin (b) fıkrası ;

«Fakülte, Akademi ve Yüksek Okullar ile Millî Eğitim Bakanlığına bunların dengi olduğu kabul edilen yurt içi ve yurt dışı öğrenim müesseseleri mezunlarından Türk Silâhlı Kuvvetleri Belden Kabiliyeti Yönetmeliğine göre askerliğe elverişli oldukları anlaşılanlardan Silâhlı Kuvvet-

lerin subay sınıflarına göre kadro ihtiyacı kadar yedek subay adayı çekilecek kur'a ile tesbit edilir. Askerlik hizmetini yapmaya istekli olanlara 1111 sayılı Askerlik Kanununun 84, 85 ve 86 nci maddelerine tabi olanlar kur'a usulüne tabi tutulmaksızın Yedek Subay adayı olarak ayrılırlar.»

Hükmündeki kur'a usulü ile

C. Senatosu Trabzon Üyesi Ali Şakir Ağanoğlu ve dört arkadaşının, 1111 sayılı Askerlik Kanununun 104 ve 105 nci maddelerinin değiştirilmesi ve kanuna ek bir madde eklenmesi hakkındaki kanun teklifinde geçen

Bedel usulünün

Anayasanın 60 nci maddesi hükmüne aykırı olup olmadığı hakkında, İçtüzüğü'nün 37 nci maddesi gereğince mütalâanızın konuların önem ve müstaceliyetine binaen Komisyonumuza acele olarak bildirilmesini saygılarımla rica ederim.

Millî Savunma Komisyonu Başkanı
Çankırı Milletvekili
Hazım Dağlı

Anayasa Komisyonu Mütalâası

Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

*Esas No. : 1/304, 1/303,
2/154, 2/160, 2/161, 2/353
Karar No. : 14*

6 . 6 . 1970

Yüksek Başkanlığa

Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 14 . 4 . 1970 tarihinde kararlaştırılan 2 . 6 . 1927 tarih ve 1111 sayılı Askerlik Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı geçici maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı ile 6 . 6 . 1927 tarih ve 1076 sayılı Yedek Subaylar Yedek Askerî Memurlar Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı geçici maddeler eklenmesi hakkındaki kanun tasarısının ve C. Senatosu Trabzon Üyesi Ali Şakir Ağanoğlu ve 4 arkadaşının 1111 sayılı Askerlik Kanununun 104 ve 105 nci maddelerinin değiştirilmesi ve kanuna ek bir madde eklenmesi hakkındaki kanun teklifinin görüşülmekte olduğu Millî Savunma Komisyonundan kur'a usulü ile bedel usulünün Anayasanın 60 nci maddesi hükmüne aykırı olup olmadığı hakkında İçtüzüğü'nün 37 nci maddesi gereğince müzakere ve sonunda mütalâa verilmesi için Komisyonumuza gönderilmiş olduğundan, konu 30 . 5 . 1970 günlü 24 nci Birleşimde müzakere edilmiştir.

Yukarıda zikri geçen 1/303 ve 1/304 esas numaralı Kanun tasarıları ile 2/154, 2/160, 2/161 ve 2/353 sayılı Kanun tekliflerine ait dosyalar incelenip Millî Savunma Komisyonu Başkanlığınca Komisyonumuza yazılmış bulunan 21 . 5 . 1970 tarihli tezkere Millî Savunma Bakanlığı temsilcileri sayın generallerin mütalâaları dinlendikten ve 2/353 sayılı Kanun teklifçilerinden bulunan Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüseyin Kalpaklıoğlu'nun mevzuyla ilgili fikir ve kanaatleri alındıktan sonra Sayın Komisyon üyelerinin fikir ve görüşleri tesbit olunmuş ve neticele aşağıdaki karar verilmiştir :

1. 1/303 esas numaralı tasarının 1 nci maddesi ile aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmek istenen 1111 sayılı Kanunun 10 ncu maddesinin (a) fıkrası;

«Her celb yılından evvel, o yıl silâh altında bulundurulacak er ve erbaş miktarı, Genel Kurmay Başkanının teklifi üzerine Millî Savunma Bakanlığınca tesbit edilir.

O yıl askere alınacaklar, Millî Savunma Bakanlığınca tesbit edilen miktardan fazla geldiği takdirde, Silâhlı Kuvvetlerde ihtiyaç duyulan miktar kadar yükümlü, kur'a çekilmek suretiyle asker edilir. Kur'a usulü, asker edileceklerin tesbiti ile bunların sınıflandırılması yönetmelikle düzenlenir.

Askerlik hizmetini yapmaya istekli olanlarla 1111 sayılı Askerlik Kanununun 84, 85 ve 86 nci maddelerine tabi olanlar, kur'a usulüne tabi tutulmaksızın asker edilirler.»

Hükümündeki kur'a usulünün Anayasaya aykırı bulunduğu zira bu hükmün kabulü takdirinde kur'ada şansın kendisine güldüğü bazı vatandaşların hiç askerlik yapmaması gibi bir durumun ortaya çıkacağı bunun Anayasamızın 60 nci maddesine aykırı olduğu kabul edilmiştir. Kaldı ki Anayasamızın 12 nci maddesinde hiçbir kişiye, aileye zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmayacağı yazılı bulunmaktadır. Yukarıdaki şekilde bir hüküm kanunlaştığı takdirde bazı şanslı kişilerin tesadüf bakımından imtiyazlı sayılmış olacakları aşikârdır. Anayasamızın 60 nci maddesinde yurt savunmasına katılma, her Türk'ün hakkı ve ödevidir. Bu ödev ve askerlik yükümü kanunla düzenlenir denilmektedir. Her ne kadar yalnız askerlik ödevi yurt savunmasının bir kısmı ise de 60 nci maddenin 1 nci fıkrasında her Türk'ün tâbirinin yer almış bulunması ve böylece askerlik yapmanın yurt savunmasının bir kısmı olan bu şerefli faaliyetin her Türk'ün hakkı ve ödevi olduğu; bu maddenin 2 nci cümlesinin «Bu ödev» kelimeleriyle başlamasından anlaşılmaktadır.

2. Yukarıda arz ve izah olunan sebepler yüzünden 1/304 esas numaralı tasarının 1 nci maddesi ile aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmek istenen 1076 sayılı Kanunun 3 nci maddesinin (b) fıkrası;

«Fakülte, akademi ve yüksek okullar ile Millî Eğitim Bakanlığınca bunların dengi olduğu kabul edilen yurt içi ve yurt dışı öğrenim müesseseleri mezunlarından Türk Silâhlı Kuvvetleri Beden Kabiliyeti Yönetmeliğine göre askerliğe elverişli oldukları anlaşılanlardan Silâhlı Kuvvetlerin subay sınıflarına göre kadro ihtiyacı kadar yedek subay adayı çekilecek kur'a ile tesbit edilir. Askerlik hizmetini yapmaya istekli olanlara 1111 sayılı Askerlik Kanununun 84, 85 ve 86 nci maddelerine tabi olanlar kur'a usulüne tâbi tutulmaksızın yedeksubay adayı olarak ayrılırlar.»

Hükümündeki kur'a usulü keza Anayasamızın 12 ve 60 nci maddelerine aykırı bulunmaktadır. Bu hususa ait yapılan oylamada Komisyon üyelerinden Sayın Cevdet Akçalı, Sayın Talât Köseoğlu, Sayın İ. Hakkı Alaca, Sayın Cengiz Ekinci ve Sayın Osman Haçibaloğlu ve kur'a usulünün (1/303 ve 1/304 sayılı tasarımlarda zikri geçen) Anayasaya aykırı olmadığını kabul etmişlerdir. Diğer sayın üyeler ise bu usulün yukarıda yazılı sebepler yönünden Anayasaya aykırı bulunduğunu kabul etmişlerdir.

3. Ancak her iki tasarıda zikri geçen kur'a usulü şayet Komisyonda tadile uğrar ve muayyen bir süre meselâ üç ay, altı ay veya sekiz ay gibi askerlik yaptıktan sonra kur'a usulü tatbik olunursa bu takdirde bu iki tasarıdaki kur'a usulünün Anayasaya aykırı olmadığı kararlaştırılmıştır.

Bu hususta yapılan oylamada Komisyon üyelerinden Sayın Cengizhan Yorulmaz, Sayın Reşit Ülker ve Sayın İrfan Baran bu takdirde dahi kur'a usulünün Anayasaya aykırı düşeceğini kabul etmişler ve diğer sayın Komisyon üyeleri yukarıda belirtilen şekilde metnin tadile uğraması halinde kur'a usulünün Anayasaya aykırı olmadığını kabul etmişlerdir.

4. 2/353 esas sayılı dosyada mevcut Cumhuriyet Senatosu Trabzon Üyesi Ali Şakir Ağanoğlu ve 4 arkadaşının, 1111 sayılı Askerlik Kanununun 104 ve 105 nci maddelerinin değiştirilmesi ve kanuna ek bir maddede eklenmesi hakkındaki kanun teklifinde geçen bedel usulünün teklifte muayyen bir süre askerlik yaptıktan sonra) bedel verilmesi ile geri kalan kısımdan muaf olması derpiş olunduğundan Anayasa uygun bulunduğu kabul edilmiştir.

Yapılan oylamada komisyon üyelerinden Sayın Cengizhan Yorulmaz, Sayın Reşit Ülker, Sayın İrfan Baran ve Sayın Cengiz Ekinci bu bedel usulünün bu şekilde dahi Anayasaya aykırı olduğunu kabul eder tarza oy kullanmışlar ve diğer sayın komisyon üyeleri teklifin Anayasaya uygun olduğu şeklinde oy vermişlerdir.

Millî Savunma Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Anayasa Komisyonu

Başkanı	Sözcü		
Çanakkale	Adana	Ankara	Ankara
<i>K. Bağcıoğlu</i>	(Muhalefet şerhim eklidir)	<i>C. Yorulmaz</i>	<i>E. Paksüt</i>
	<i>C. Akçalı</i>		İmzada bulunamadı
İstanbul	İzmir	Kars	Kastamonu
(Muhalefet şerhim eklidir)	Ş. Akkan	<i>İ. H. Alaca</i>	<i>M. Akdoğanlı</i>
<i>R. Ülker</i>	İmzada bulunamadı		İmzada bulunamadı
Konya	Muş	Ordu	Tokat
<i>İ. Baran</i>	<i>N. Neftçi</i>	<i>C. Ekinci</i>	<i>O. Hacıbaloğlu</i>
İmzada bulunamadı	İmzada bulunamadı		
	Kırşehir		
	<i>C. Eroğlu</i>		

Muhalefet Şerhi

Anayasamızın 60 nci maddesi (Yurt Savunmasına katılma, her Türkün hakkı ve ödevidir.) hükmünü koymuştur. Aynı maddenin 2 nci cümlesinde ise (bu ödev ve askerlik yükümü kanunla düzenlenir.) ibaresini kullanmıştır.

Bu iki ibare karşılaştırılınca, Yurt Savunmasına katılmanın sadece askerlik yükümünden ibaret olmadığı sarahaten anlaşılır. Bu hükme göre, Türk Vatandaşı için mecburi olan husus, Yurt Savunmasına katılmadır; yoksa, askerlik yükümü değildir.

Kanun koyucu, Yurt Savunmasına katılma ödevini askerlik yükümü dışında da tanzim edebilir.

Bu sebeple kur'a ile sadece askerlik yükümünden kurtulmak Anayasaya aykırı değildir. Kendisine kur'a çıkarak askerlik yükümünden kurtulan Türk Vatandaşları dahi Yurt Savunmasına kanunun koyacağı şartlar dâhilinde katılabilirler. Ve kanun koyucu savunma görevini bu şekilde tayin edebilir.

Bu yönden Komisyonumuzun kararına iştirak etmiyorum. Ve gerektiğinde söz hakkımı saklı tutuyorum.

Adana Milletvekili
Cevdet Akçalı

Muhalefet şerhi

Sayın Komisyona gerek erlerin gerekse yedek subayların belli bir süre askerlik görevi yaptıkları sonra kur'a çekilmesinin ve gerekse bedel ödemek suretiyle askerlik görevini yapmış sayılmasının Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir.

Bu esaslara muhalifim : Anayasamızın 60 nci maddesinde «Yurt savunmasına katılma her Türkün hakkı ve ödevidir. Bu ödev ve askerlik yükümü kanunla düzenlenir» esası yer almıştır. Böylece yurt savunması ve askerlik hem hak hem de ödevdir.

Anayasamızın 2 nci maddesinde Türkiye Cumhuriyetinin «Demokratik sosyal ve hukuk Devleti» olduğu belirtilmiştir.

Gene Anayasamızın temel haklar ve ödevler bölümünde 10 ncu maddede «Devlet fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk Devleti ilkeleriyle bağdaşamayacak suretle sınırlıyan siyasi, iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır, insanın maddi ve mânevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar» esası vardır.

Öte yandan temel haklar bölümünde yer alan 12 nci maddesinde «herkesin kanun önünde eşit olduğu, hiçbir kimseye, aileye zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz» hükmü yer almıştır.

Askerlik ödevinin vatan için ölmeyi olağan sayan niteliği ve Türk halkının yoksulluğu, 2 nci 5 Yıllık Plânda fert başına düşen gelir yılda 2 600 liradan 3 200 liraya çıkacağına öngörülmesi de göz önünde bulundurularak bedel usulü kabul edilemez, böyle bir esas askerlik ödevinde zengin ve yoksul ayırımı getirir, milleti böler, eşitsizlik yaratır. Bedel veren askerlik yapamaz veya az yapar bedel vermiyen askerlik yapar ve gerekirse ölür, bu kabul edilemez.

Kur'a ise kutsal bir ödevin bir kısım yurttaşlar tarafından yerine getirilmemesidir. Böyle bir ayırım Anayasanın 12 nci ve 60 nci ve yukarıda sayılan diğer maddelerine aykırıdır ve yurt savunmasında ciddi bir ayırım değildir.

Bu nedenlerle kur'a ve bedele muhalifim.

İstanbul Milletvekili

Reşit Ülker

Millî Savunma Komisyonu raporu

Millet Meclisi

Millî Savunma Komisyonu

Esas No. 1/303, 2/160

Karar No. 29

6 . 7 . 1970

Yüksek Başkanlığa

Tetkiki Komisyonumuza havale buyurulan; 6 . 6 . 1927 tarih ve 1076 sayılı Yedek subaylar ve yedek askerî memurlar Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı geçici maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı ile Kastamonu Milletvekili Hasan Tosyalı'nın 1076 sayılı Yedek subay Kanununda muvazaf yedek subaylık hizmetinin iki yıldan birbuçuk yılla indirilmesine dair kanun teklifi ilgili Hükümet temsilcilerinin iştirakiyle tetkik ve müzakere edildi.

Tasarı ve teklif aynı konuda olduğundan tevhidten görüşülmesine ve görüşmeye esas olarak tasarının alınmasına karar verilmiştir.

Genel gerekçe

I - Müzakere ve inceleme safhası hakkında genel bilgi :

Tasarının üzerinde Komisyonumuzca geniş müzakereler yapılarak ayrıca ana ve önemli maddeler üzerinde Alt Komisyon çalışmalarında bulunulmuştur. Teşkil edilen Alt Komisyon tarafından hazırlanmış bulunan rapor Komisyonumuzda ayrıca görüşülerek olumlu sonuca ulaşma imkânları sağlamıştır. Millî Savunma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Devlet Plânlama Teşkilâtı uzmanlarının, müzakerelerin devamınca mütalâaları alınmıştır. Alt Komisyonun inceleme ve çalışmalarına da bu uzmanlar katılmıştır. Ayrıca Millî Savunma Bakanlığı tarafından yapılan bir briefing tasarı hakkında Alt Komisyon üyelerine gerekli açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

Kanun tasarısının takdim ve savunmasını Hükümet adına Millî Savunma Bakanı yapmış ve oturumlarda bulunarak müzakerelere faal bir şekilde iştirak etmiştir.

Tasarıda yer alan kur'a sisteminin ayrıca tasarıda yer almamakla beraber incelenmesi gerekli görülen bedel usulünün Anayasaya aykırı olup olmadığı hakkında Anayasa Komisyonunun mütalâası sorulmuştur. Bu mütalâa sorulurken Anayasa Komisyonundan tasarının bütün detayları hakkında görüşleri değil, mücerret kur'a ve bedel usullerinin Anayasaya aykırı olup olmadığı sorulmuştur.

Anayasa Komisyonunun 6 . 6 . 1970 tarih ve esas 1/304 karar 14 sayılı mütalâasında kur'a usulünün Anayasanın 12 ve 60 nci maddelerine aykırı bulunduğunu ekseriyetle mütalâa etmiş ancak, tasarıda zikri geçen kur'a usulü şayet Komisyonunda tadile uğrarsa ve muayyen bir süre askerlik yaptıktan sonra kur'a usulü tatbik olunursa bu takdirde Anayasaya aykırı olmadığı, bedel usulünün ise Anayasaya aykırı olduğu mütalâa edilmiştir.

Komisyonumuz tarafından Anayasa Komisyonunun bu mütalâası da dikkate alınarak yedek subay kaynağının silâh altına alınması için hükümler getirilmiştir.

II - 1076 sayılı Yedek subaylar ve yedek askerî memurlar Kanununun bâzı maddelerinin değişikliğinin sebepleri :

Hükümet tasarısının gerekçesinde de açıklanıldığı üzere; yedek subay kaynağı Silâhlı Kuvvetlerin ihtiyacından fazladır. Silâh altına alınması gereken kaynak mevcudunun hepsinin Silâhlı Kuvvetlerin ihtiyacının dolayısıyla yurt savunmasının gerektirdiği ihtiyacı çok üstünde bulunması, bunların askerlik yükümlülüğünün tesbit edilecek objektif ölçülerle yerine getirilmesi, uygun bulunarak tasarının ilgili maddeleri raporun madde gerekçeleri kısmında açıklanan sebeplerle yeniden düzenlenmiştir.

İzah edilen bu gerekçelerle tasarının tümü kabul edilerek maddelerine geçilmiştir.

Madde Gerekçeleri

Tasarının 1 nci maddesi :

Tasarının 1 nci maddesiyle 1076 sayılı Yedek subaylar ve yedek askerî memurlar Kanununun 3, 8 ve 23 nci maddelerinin değiştirilmesi öngörülmüştür.

3 nci madde yedek subay kaynağının ne şekilde ve hangi ölçüler içinde silâh altına alınacağını tesbit etmektedir. Hükümet tasarısında Silâhlı Kuvvetler ihtiyacının kur'a ile tesbit edileceği belirtilmiş ancak Komisyonumuzca silâh altına alınacak er ve erbaşlar için kur'a sisteminin objektif esaslarla uygulanmasının mümkün olduğu görüşüne varılmakla beraber yedek subay kaynağının kur'a ile değil tahsil durumları ve ihtisasları da göz önünde bulundurulmak suretiyle yapılacak değerlendirme ve bu değerlendirmenin içinde yer alan testle seçimi uygun bulunmuştur. Burada dikkate alınması gereken husus er kaynağındaki fazlalık ile yedek subay kaynağındaki fazlalığın ihtiyaca göre kıymetlendirilmesinde yedek subay kaynağı için ayrı bir ölçünün getirilmesi zarurettir. Gerçekten Türk Silâhlı Kuvvetlerinin subay kadrolarındaki boşlukta hizmet görecek yedek subayların kur'a ile tesbiti halinde birçok kıymetli elemanın kur'a dışı kalması ve bu suretle kendilerinden yedek subay olarak Silâhlı Kuvvetlerin faydalanamaması dolayısıyla yurt savunmasının bu ölçüde kendilerinden faydalanamaması gibi bir durum ortaya çıkabilecektir ki, buna imkân vermemek için subay kadrolarında hizmet görecek bu yükümlülerin yurt savunması hizmetinin gereği şekilde silâh altına alınmalarını temin için değerlendirilmeye tâbi tutulmalarının daha faydalı olacağı mütalâası ile madde buna göre tanzim edilmiştir.

Millî Savunma Komisyonu raporu

Millet Meclisi

Millî Savunma Komisyonu

Esas No. : 1/303, 2/160

Karar No. : 29

6 . 7 . 1970

Tabip, diş tabibi, eczacı, mühendis, mimar, jeoloğ, kimyager ve bunlar gibi Silâhlı Kuvvetlerin ihtiyacı olan diğer meslek ve vasıflara haiz olanların mevcudu Silâhlı Kuvvetlerin ihtiyacından az olduğu takdirde bunlar değerlendirmeye tâbi tutulmadan yedek subay adayı olarak ayrılacaklardır.

Kabul edilen bu değerlendirme sisteminin bir gereği olarak ihtiyaca göre değerlendirme dışında kalanların, askerlik yükümlülüklerini er ve erbaş olarak yapmaları kabul edilmiştir.

Yapılacak değerlendirme ile yedek subay adayı olarak seçilemeyenlerin yedek astsubaylık statüsüne tabi olmaları konusu müzakere edilmiş ancak Silâhlı Kuvvetlerin astsubay kadroları ve mevcut durumun yedek astsubaya ihtiyaç göstermediği ve ayrıca bir yedek astsubaylık statüsü getirildiği takdirde mevcut eğitim merkezlerinin bunların eğitilmesine imkân vermediği için yeni bir eğitim sistemi müesseseleri yapılması ve gerekli personelin bu işe tefrik edilmesinin gerektiği tesbit edilmiştir ki, bu da, artan yedek subay kaynağının bu şekilde kıymetlendirilmesi halinde bugün için yeni problemler ortaya koyacak bir husus olduğu için kabule değer görülmediği gibi bugünkü teknik imkânlarla göre Silâhlı Kuvvetlerin yetişmiş ve bilgili personele olan ihtiyacı ve diğer devletlerdeki tatbikat da göz önünde bulundurularak değerlendirmede yedek subay olma hakkını kazanamayanların er ve erbaş olarak silâh altına alınması zorunlu ve uygun bulunmuştur. Ancak bu şekilde silâh altına alınacak er ve erbaşlar emsalleri yedek subaylar gibi hizmet süresine tabi olacaklardır.

(Bu durumda er ve erbaş olanların mevcudu da dikkate alınarak Silâhlı Kuvvetlerin er ve erbaş olan ihtiyacı buna göre tesbit edilecektir.

Değerlendirme sonunda yedek subay adayı seçilemedikleri için er ve erbaş olarak askerlik hizmetine tabi tutulanlar temel eğitimlerini tamamladıktan sonra bunlar arasında Silâhlı Kuvvetlerin tesbit edilen er mevcuduna tesir etmeyecek ve Genelkurmay Başkanlığı tarafından tâyin ve tesbit edilecek bir miktarı mütebaki hizmet süreleri için Bakanlar Kurulu kararı ile yurt savunması ve kalkınması ile ilgili hizmetlerde görevlendirilebileceklerdir. Burada dikkate alınması gereken husus, bu durumda olanların esas statülerinin er ve erbaş olarak hizmet yapmaları ancak Genelkurmay Başkanlığı tarafından tâyin edilecek bir miktarının yurt savunması ile ilgili konularda görevlendirilebilmesidir. Silâhlı Kuvvetlerin bu durumdaki er ve erbaşın hepsine ihtiyacı varsa pek tabiidir ki, Genelkurmay Başkanlığı bunlara müsaade etmeyecek ancak Silâhlı Kuvvetlerin ihtiyacı karşılandıktan sonra bir kısmının yurt savunması ile ilgili konularda görevlendirilmesi Genelkurmay Başkanlığı tarafından ve bunların miktarı da belirtilerek tesbit edilebilecek ve Bakanlar Kurulu kararı ile bunlar gerekli hizmetlerde görevlendirileceklerdir.

Ayrıca bu madde ile yedek subayların hizmet süreleri onsekiz ay olarak tesbit edilmiştir. Bu hizmetin olağanüstü hallerde artırılması ve barışta oniki aya kadar indirilmesi için Bakanlar Kuruluna yetki verilmiştir.

Değerlendirme sonunda yedek subay adayı seçilmedikleri için er ve erbaş olarak askerlik hizmetine tabi tutulacaklar hizmet süreleri bakımından emsali yedek subayların hizmet sürelerine tabi olacaklar, maddenin tanzim şekline de anlaşılacağı üzere er ve erbaş statülerinin icabettirdiği İş Hizmet Kanunu, Askerlik Kanunu ve diğer kanunların hükümlerine tabi bulunacaklardır.

8 nci madde, tasarımın 8 nci maddesinin prensipleri aynen kabul edilmiş, ancak Komisyonumuzca 3 nci maddede yapılan değişikliğe uygun olarak 8 nci maddenin (b) bendi yeniden tanzim edilmiştir.

Tasarımın 23 nci maddesi redaksiyon yapılarak aynen kabul edilmiştir.

Tasarıya eklenen geçici maddeleri belirtmek için bu geçici maddelerin kanuna eklendiğini gösteren bir madde Komisyonumuzca tanzim edilerek tasarıya ikinci madde olarak eklenmiştir.

Geçici 1 nci madde aynen kabul edilmiştir.

Geçici 2 nci madde, 3 nci maddede kabul edilen değişiklik ve getirilen değerlendirme sisteminin bir neticesi olarak bu geçici 2 nci madde tasarı metninden çıkarılmıştır.

Geçici madde 2, tasarımın geçici 3 nci maddesi, geçici 2 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Geçici madde 3, tasarımın geçici 4 nci maddesi redaksiyona tabi tutularak geçici 3 nci madde olarak kabul edilmiştir.

Geçici madde 4, tasarımın geçici 5 nci maddesi redaksiyona tabi tutularak geçici 4 nci madde olarak kabul edilmiş ve bu maddeye ilâve edilen iki yeni fıkraya ile kanunun getirdiği tarihte bakaya ve yoklama kaçağı durumunda olanların affedilmelerini sağlayacak hükümler getirilmiştir.

Komisyonumuzca tanzim edilen geçici bir madde 5 ne madde olarak tasarıya eklenmiştir. Bu maddeye göre değerlendirilme hazırlıklarının yapılması ve uygulanması zamana ihtiyaç gösterdiğinden ilk celpte yedek subay adayları kur'a ile tesbit edilecek ancak, kur'a dışı kalanlar askerlik hizmetinden muaf kalmıyacaklar bunlar değiştirilen 3 nü madde gereğince bilâhara değerlendirilmeye tabi tutularak yedek subay adayı seçileceklerdir.

Tasarımın 2, 3 ve 4 nü maddeleri, 3, 4 ve 5 nei maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmek ve Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan Çankırı <i>Hazım Dağlı</i>	Sözcü Bursa <i>Mustafa Tayyar</i>	Kâtip Manisa Selçuk Gümtüşpala İmzada bulunamadı	Ankara Emin Palksüt İmzada bulunamadı
Ankara Muhalefîm. Söz hakkım mahfuz <i>Suna Tural</i>	Denizli <i>Mehmet Emin Durul</i>	Elâzığ <i>Hayrettin Hanağası</i>	Hatay <i>Ali Yılmaz</i>
İstanbul Sezai Orkunt İmzada bulunamadı	İstanbul <i>İlhami Sancar</i>	Konya <i>Sadi Koçuş</i>	Konya <i>Baha Müderrisoğlu</i>
Niğde Hüseyin Özalp İmzada bulunamadı	Trabzon Mehmet Arslantürk İmzada bulunamadı	Sinop Söz hakkım mahfuz <i>Hilmi İsgüzar</i>	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

6 . 6 . 1927 tarih ve 1076 sayılı Yedeksubaylar ve yedek askerî memurlar Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı geçici maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 1076 sayılı Yedeksubaylar ve yedek askerî memurlar Kanununun 3, 8 ve 23 ncü maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 3. — a) Her celb yılından evvel mütaakıp yıl Silâhlı Kuvvetlerin subay sınıflarına göre yedeksubay ihtiyacı Genelkurmay Başkanının teklifi üzerine Millî Savunma Bakanlığınca tesbit edilir.

b) Fakülte, akademi ve yüksek okullar ile Millî Eğitim Bakanlığınca bunların dengi olduğu kabul edilen yurt içi ve yurt dışı öğrenim müesseseleri mezunlarından Türk Silâhlı Kuvvetleri Beden Kabiliyeti Yönetmeliğine göre askerliğe elverişli oldukları anlaşılanlardan Silâhlı Kuvvetlerin subay sınıflarına göre kadro ihtiyacı kadar yedeksubay adayı çekilecek kur'a ile tesbit edilir. Askerlik hizmetini yapmaya istekli olanlarla 1111 sayılı Askerlik Kanununun 84, 85 ve 86 ncü maddelerine tabi olanlar kur'a usulüne tabi tutulmaksızın yedeksubay adayı olarak ayrılırlar.

c) Kur'a neticesi yedeksubay adayı seçilmeyenler Genelkurmay Başkanlığının talebi olmadıkça barışta askere alınmazlar.

d) Yedeksubay adayı ihtiyacının tesbiti ve kur'a çekimi ile sınıflandırılmalarına ait esaslar yönetmelikle düzenlenir.

e) Kur'a neticesi askerlik hizmetine tabi tutulmayanların yurt savunmasına katkıda bulunması ve savaşta kullanılmaları ayrı kanunla düzenlenir.

f) Kur'a neticesi askerlik hizmetine tabi tutulmayanlar bu maddenin (c) fıkrasına göre çıkarılacak kanun hükümlerine aykırı düşmedikçe resmî ve özel her türlü iş ile staj, ihtisas, doktora ve bunun gibi her türlü öğrenim müesseseleriyle fakülte ve akademilere girebilir ve yurt dışına çıkmak için pasaport alabilirler.

g) Yedeksubayların hizmet süreleri onsekiz aydır. Bu sürenin altı ayı yedeksubay yetişti-

MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

6 . 6 . 1927 tarih ve 1076 sayılı Yedeksubaylar ve yedek askerî memurlar Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı geçici maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 1076 sayılı Yedeksubaylar ve Yedek Askerî Memurlar Kanununun 3, 8 ve 23 ncü maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 3. — a) Her celb yılından evvel mütaakıp yıl Silâhlı Kuvvetlerin subay sınıflarına göre yedeksubay ihtiyacı Genelkurmay Başkanının teklifi üzerine Millî Savunma Bakanlığınca tesbit edilir.

b) Fakülte, akademi ve yüksek okullar ile Millî Eğitim Bakanlığınca bunların dengi olduğu kabul edilen yurt içi ve yurt dışı öğrenim müesseseleri mezunlarından Türk Silâhlı Kuvvetleri Beden Kabiliyeti Yönetmeliğine göre askerliğe elverişli oldukları anlaşılanlardan Silâhlı Kuvvetlerin ihtiyacı kadar yedeksubay adayı değerlendirmeye tabi tutularak seçilir. Değerlendirmede dikkate alınacak hususlar ile yedeksubay adaylarının sınıflandırılmalarına ait esaslar yönetmelikte gösterilir.

c) Tabip, dış tabibi, cezacı, yüksek mühendis, mühendis, yüksek mimar, mimar, jeolog, kimyager ve Silâhlı Kuvvetlerin ihtiyacı olan diğer meslek ve vasıfları haiz olanların mevcudu Silâhlı Kuvvetlerin ihtiyacından az olduğu takdirde değerlendirilmeye tabi tutulmadan yedeksubay adayı olarak ayrılırlar.

d) Değerlendirme sonunda yedeksubay adayı seçilmeyenlerle, makbul bir özürü olmaksızın değerlendirmeye katılmıyanlar; er ve erbaş olarak askerlik hizmetine tabi tutulurlar. Bunların hizmet süreleri emsali yedeksubayların hizmet süreleri kadardır.

e) Değerlendirme sonunda yedeksubay adayı seçilmedikleri için, 1076 sayılı Kanunun bu kanunla değiştirilen 3 ncü maddesinin (d) bendi hükümlerine göre er ve erbaş olarak askerlik hizmetine tabi tutulanlar, temel eğitimlerini tamamladıktan sonra Genelkurmay Başkanlığı tarafından tesbit edilen miktar kadarı mütetaki hizmet süreleri için, Bakanlar Kurulu

(Hükümetin teklifi)

rilmekle oniki ayı da subay olarak atandıkları birlik ve kurumlarda geçer. Yedeksubay yetiştirme süresi Genelkurmay Başkanlığının göstereceği lüzum üzerine Bakanlar Kurulunca uzatılabilir veya kısaltılabilir.

Yedeksubayların hizmet süreleri olağanüstü hallerde Genelkurmay Başkanının göstereceği lüzum üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile lüzumu kadar uzatılabilir. Bu uzatılan süreler yaş haddinin sonundan iki kat düşülür.

h) Muvazzaflık hizmetini yapmadıkça bu kanunun tesbit ettiği esaslar dışında hiçbir yedeksubay adayı askerlik çağından düşülmez.

i) Yedeksubaylardan hastalananlar muvazzaf subay emsalleri gibi sıhhi izin süresine tabi tutulurlar. Sıhhi izin süresini tamamlayanlar terhis edilirler. Ancak, sıhhi izin süresini tamamlamadan (faal hizmet yapabilir) raporu alanlar altı ay hizmet müddetini doldurmadıkça terhis edilmezler.

k) Celb tarihleri başlangıcından iki ay evvel son yoklamasını yaptıran, fakülte, akademi ve yüksek okullar ile Millî Eğitim Bakanlığınca bunların dengi olduğu kabul edilen öğrenim müesseseleri mezunlarından bu kanun hükümlerine göre yedeksubay adayı seçilenler ilk celb tarihinde askere sevk edilirler.

Madde 8. — Kur'a neticesi yedeksubay adayı seçilip askere sevkten evvel veya yedeksubay yetiştirilmekte iken aşağıdaki engel hali olduğu anlaşılanlar askerlik hizmetini durumlarına göre er veya çavuş olarak tamamlarlar.

((Millî Savunma Komisyonunun değişikliği))

lu kararı ile yurt savunması ve kalkınması ile ilgili hizmetlerde görevlendirilmek üzere diğer bakanlıklar emrine verilebilirler.

Bunların istihdam şekilleri ve haklarında uygulanacak diğer hükümler 1111 sayılı Askerlik Kanununun değişik 10 ncu maddesinin (b) bendi gereğince çıkarılacak kanunda gösterilir.

f) Yedeksubayların hizmet süreleri 18 aydır. Bu sürenin 6 ayı yedeksubay yetiştirilmekle 12 ayı da subay olarak atandıkları kıt'a ve kurumlarda geçer. Yedeksubay yetiştirme süresi Genelkurmay Başkanlığının göstereceği lüzum üzerine Bakanlar Kurulunca uzatılabilir.

Yedeksubayların hizmet süreleri olağanüstü hallerde Genelkurmay Başkanının göstereceği lüzum üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile lüzumu kadar uzatılabilir. Bu uzatılan süreler yaş haddinin sonundan iki kat düşülür.

Yedeksubayların hizmet süreleri barışta Genelkurmay Başkanının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile oniki aya kadar indirilebilir.

g) Muvazzaflık hizmetini yapmadıkça bu kanunun tesbit ettiği esaslar dışında hiçbir yüksek öğrenim mezunu, askerlik çağından çıkarılmaz.

h) Yedeksubaylardan hastalananlar, muvazzaf subay emsalleri gibi izin süresine tabi tutulurlar. Sıhhi izin süresini tamamlayanlar terhis edilirler. Ancak, sıhhi izin süresini tamamlamadan (faal hizmet yapabilir.) Raporu alanlar altı ay hizmet müddetini doldurmadıkça terhis edilmezler.

i) Yüksek öğrenim mezunlarından yedeksubay adayı seçilenler ile er olanlar yönetmelikte belirtilen esaslara göre celbe tabi tutulurlar.

j) Test merkezleriyle, test günleri radyo ve gazetelerle ve askerlik şubelerine asılmak suretiyle ilân edilir.

Madde 8. — Değerlendirme neticesi yedeksubay adayı seçilip askere sevkten evvel veya yedeksubay yetiştirilmekte iken aşağıdaki engel hali olduğu anlaşılanlar askerlik hizmetini durumlarına göre er veya erbaş olarak tamamlarlar.

(Hükümetin teklifi)

- a) 1. Türk Silâhlı Kuvvetlerinde subaylıktan çıkarmayı gerektiren bir suçtan mahkûm olanlar,
  2. Kamu hizmetinden müebbeden yasaklı olanlar,
  3. Hileli müflis olduğu ilân edilenler.
  4. Gayriahlâki vasıfları ve disiplinsizlikleri sebebiyle yedeksubaylığa yaramıyacakları yedeksubay yetiştirme yerlerindeki disiplin kurullarınca tesbit edilenler er olarak.
- b) Öğretim ve eğitim dönemi sonunda başarı gösteremiyenler çavuş olarak.

Madde 23. — Yedeksubay ve memurluğundan çıkarılmayı ve yaşlarına göre haklarında Askerlik Kanununun uygulanmasını gerektiren sebepler şunlardır :

- a) Türk Silâhlı Kuvvetlerinde subaylıktan çıkarmayı gerektiren bir suçtan mahkûm olanlar,
- b) Kamu hizmetinden müebbeden yasaklı olanlar,
- c) Hileli müflis olduğu ilân edilenler,

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten evvel 1076 sayılı Kanun hükümlerine göre yedeksubay adayı seçilenlerden henüz askere sevk edilmeyenlerle halen yedeksubay adayı veya yedeksubay olarak muvazzaflık hizmetini yapmakta olanlardan askerliğe elverişli olmadıklarını iddia edenler yeniden sıhhi muayeneye tabi tutulurlar. Bunlardan Türk Silâhlı Kuvvetleri Beden Kabiliyeti Yönetmeliği gereğince askerliğe elverişli olmadıkları anlaşılmalarda terhis edilirler ve henüz askere sevk edilmeyenler askere alınmazlar.

GEÇİCİ MADDE 2. — Kur'a neticesi askerlik hizmetine tabi tutulmayanlar bu kanunla değiştirilen 1076 sayılı Kanunun 3 nci maddesinin (c) fıkrasına göre çıkarılacak kanun yürürlüğe girinceye kadar resmî ve özel her türlü iş ile staj, ihtisas, doktora ve bunun gibi her türlü öğrenim müesseseleri ile fakülte ve aka-

((Millî Savunma Komisyonunun değişikliği))

- a) 1. Türk Silâhlı Kuvvetlerinde subaylıktan çıkarmayı gerektiren bir suçtan mahkûm olanlar.
  2. Kamu hizmetlerinden müebbeden yasaklı olanlar.
  3. Hileli müflis olduğu ilân edilenler.
  4. Gayriahlâki vasıfları ve disiplinsizlikleri sebebiyle yedeksubaylığa yaramıyacakları yedeksubay yetiştirme yerlerindeki disiplin kurullarınca tesbit edilenler;
- Er olurlar.
- b) Yoklama kaçağı veya bakaya suçundan hüküm giyenlerle, yedeksubay öğreniminde başarı gösteremiyenler; erbaş olarak.

Madde 23. — Yedeksubay ve yedek askerî memurluktan çıkarılmayı ve yaşlarına göre haklarında Askerlik Kanununun uygulanmasını gerektiren sebepler şunlardır :

- a) Türk Silâhlı Kuvvetlerinde subaylıktan çıkarmayı gerektiren bir suçtan mahkûm olanlar.
- b) Kamu hizmetinden müebbeden yasaklı olanlar.
- c) Hileli müflis olduğu ilân edilenler.

MADDE 2. — 1076 sayılı yedeksubaylar ve yedek askerî memurlar Kanununa aşağıdaki maddeler eklenmiştir :

GEÇİCİ MADDE 1. — Tasarımın geçici 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

demilere girebilir, yurt dışına çıkmak için pasaport alabilirler.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanunun yürürlüğe girdiğinden önce silâh altına alınmış yedeksubaylar (yedeksubay adayları dâhil) 1 Ekim 1970 tarihinden itibaren onsekiz aylarını doldurdukça terhis edilirler.

GEÇİCİ MADDE 4. — 11 . 10 . 1960 tarih ve 97 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi şumulüne girip de bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte henüz askerlik şubelerinden sevk edilmemiş bulunanlar kur'a dışı kalmış kabul edilirler. Bunların yurt savunmasına katkıda bulunması ve savaşta kullanılmaları 1076 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin (e) bendi gereğince düzenlenecek kanunla tanzim edilir.

97 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi gereğince halen öğretmenlik yapmakta olanlar askerî eğitime tabi tutulmazlar. Bunlardan 18 ayını ikmal edenler yedek teğmen olarak terhis edilirler.

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten evvel 1111 sayılı Askerlik Kanununun 84, 85, 86 ve 89 ncü maddelerine tabi olanlar kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde askerlik şubelerine müracaat ederek yoklamalarını yaptırdıkları takdirde kur'a usulüne tabi tutularak yedeksubay adayı olarak ayrılırlar.

((Millî Savunma Komisyonunun değişikliği))

GEÇİCİ MADDE 2. — Tasarımın geçici 3 ncü maddesi geçici 2 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — 11 . 10 . 1960 tarih ve 97 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi şumulüne girip de bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte henüz askerlik şubelerinden sevk edilmemiş bulunanlar değerlendirme dışı kalmış kabul edilirler. Bunların yurt savunmasına katkıda bulunması ve savaşta kullanılmaları 1111 sayılı Kanunun değişik 10 ncü maddesi gereğince düzenlenecek kanunla tanzim edilir.

97 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi gereğince halen öğretmenlik yapmakta olanlar askerî eğitime tâbi tutulmazlar. Bunlardan 18 ayını ikmal edenler yedek teğmen olarak terhis edilirler.

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten evvel 1111 sayılı Askerlik Kanununa göre son yoklama kaçağı veya bakaya durumunda olanlar, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde askerlik şubelerine müracaat ederek yoklamalarını veya askere sevklerini yaptırdıkları takdirde, değerlendirmeye tâbi tutulmak suretiyle yedeksubay olma haklarından istifade ederler.

Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte; bakaya, yoklama kaçağı ve saklı bulunanlardan bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde resmî mercilere teslim olanların suçları hakkında, takibat yapılmaz.

Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar; bakaya yoklama kaçağı ve saklı suçlarından mahkûm olanların cezaları; ceza mahkûmiyetlerinin neticeleri ile birlikte affedilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu kanunun hükümleri yürürlüğe girdikten sonra yapılacak ilk yedeksubay adayı celbinde; Silâhlı Kuvvetlerin subay sınıflarına göre kadro ih-

(Hükümetin teklifi)

MADDE 2. — 1076 sayılı Yedek subay ve yedek askerî memurlar Kanunu ile 1111 sayılı Askerlik Kanununun, bu kanuna aykırı hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

14 . 4 . 1970

Başbakan
S. Demirel
Devlet Bakanı
H. Atabeyli
Adalet Bakanı
Y. Z. Önder
İçişleri Bakanı
H. Menteseoğlu
Maliye Bakanı
M. Erez
Bayındırlık Bakanı
T. Gülez

Devlet Bakanı
R. Sezgin
Devlet Bakanı
T. Bilgin
Millî Savunma Bakanı
A. Topaloğlu
Dışişleri Bakanı V.
R. Sezgin
Millî Eğitim Bakanı
O. Oğuz
Ticaret Bakanı
G. Titrek

((Millî Savunma Komisyonunun değişikliği))

tiyacı kadar yedeksubay adayı, kanunun yayınlandığı tarihten iki ay önce yoklamasını yaptıranlar arasından çekilecek kura ile tesbit edilir. İhtiyacın tesbitinde; tabip, dış tabibi, aczacı, yüksek mühendis, mühendis, yüksek mimar, mimar, jeoloğ, kimyager ve Silâhlı Kuvvetlerin ihtiyacı olan diğer meslek ve vasıfları haiz eleman ihtiyacı da dikkate alınarak kuralar buna göre tanzim olunur.

Kur'a dışı kalanlar mütaakıp celbe bırakılarak haklarında 1076 sayılı Kanunun, bu kanunla değiştirilen 3 nü maddesi hükümleri uygulanır.

MADDE 3. — Tasarımın 2 nü maddesi 3 nü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Tasarımın 3 nü maddesi 4 nü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Tasarımın 4 nü maddesi 5 nü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Sağ. ve Sos. Y. Bakanı
V. Â. Özkan
Tarım Bakanı
İ. Ertem
Çalışma Bakanı
S. Öztürk
En. ve Ta. Kay. Bakanı
S. O. Avcı
İmar ve İskân Bakanı
H. Nakiboğlu
Orman Bakanı
H. Özalp
Güm. ve Tekel Bakanı
A. İ. Birincioğlu
Ulaştırma Bakanı
N. Mentese
Sanayi Bakanı
S. Kılıç
Turizm ve Ta. Bakanı
N. Cevheri
Köy İşleri Bakanı
T. Kapanlı
Gençlik ve Spor Bakanı
İ. Sezgin

